

SNOVANJA

Kranj, 24. decembra 1974 št. 6 — I. VIII

Matija Jama: Martuljkova skupina

*Tako strmi zdaj sredi višine
okameneli zanos domovine ...*
(O. Župančič, Z vlakom)

Ti Župančičevi verzi so nam bili vodilo pri naši razstavi, ki smo ji dali naslov »Naše gore«. Ze dolgo je tega, ko je bil konec avgusta 1778 osvojen Triglav. Prvi obiskovalci naše najvišje gore so bili Lorenz Willomitzer, Rožič, Matevž Kos in Luka Korošec. Veliko zaslug za ta podvig pa sta imela tudi baron Žiga Zois in znani botanik in geolog Balthazar Hacquet. Nekaj let kasneje pa je bil zavzet najvišji vrh v Evropi Mont Blanc (1786).

Vse do 18. stoletja so gore veljale za nekaj, česar se je človek bal in izogibal. Bile so nerodovitne, ovirale so promet in trgovino, tu so se zbirali in zadrževali ljudje, ki jih je družba izobčila, tu je bilo domovanje pravljčnih bitij, stari narodi pa so domnevali, da so tod bivali bogovi. Zato so bile gore nedostopne — ljudem so zbužale strah in grozo.

Toda cestne karte stare antike so že imele vrisane podobe gora. Prav tako zasledimo to motiviko v pompejanskem slikarstvu, na mozaikih, miniaturah, stenskem slikarstvu romantike in gotike. Vendar pa so vse te upodobitve gorske krajine shematične (Giotto). Predvsem so uporabljali goro Sinaj, vendar ne njeno pravo obliko,

pač pa samo z obrisom, kot nujni del nekega ikonografskega motiva. Tako so se na naših freskah v 15. stoletju že pojavili prvi vrhovi gora, ki so rabili kot ozadje pri različnih religioznih motivih (Mošnje, Križna gora). Za to krajino lahko rečemo, da je shematična, ne moremo še govoriti o portretu oziroma topografski vernosti gora. Gorovje je še vedno skrivnost in nejasna krajina za ljudi in še tudi za umetnika-slikarja.

Kljub vsem tem mišljenjem pa je bil opravljen prvi vzpon na 1912 m visoko Vetrno goro (Mons Ventoux) v Provansi (JZ rob Alp). 25. aprila 1336 sta vrh osvojila znani italijanski pesnik Francesco Petrarca in njegov brat Gerhard. Dogodek je opisal takole: »Na vrhu je konec in cilj našega življenja, tja je usmerjeno vse naše romanje.«¹⁾ Toda še v času renesanse so slikarji slikali gorske motive tako, da so si v ateljeju postavili iz peska in kamenja model, ki so ga nato prrisovali. Vendar pa prav v tem času dobimo prve, precej realistično oblikovane gore na sliki nemškega slikarja Konrada Witzza: Čudežni ribolov

(Nadaljevanje na naslednji strani)

(Nadaljevanje s prejšnje strani)

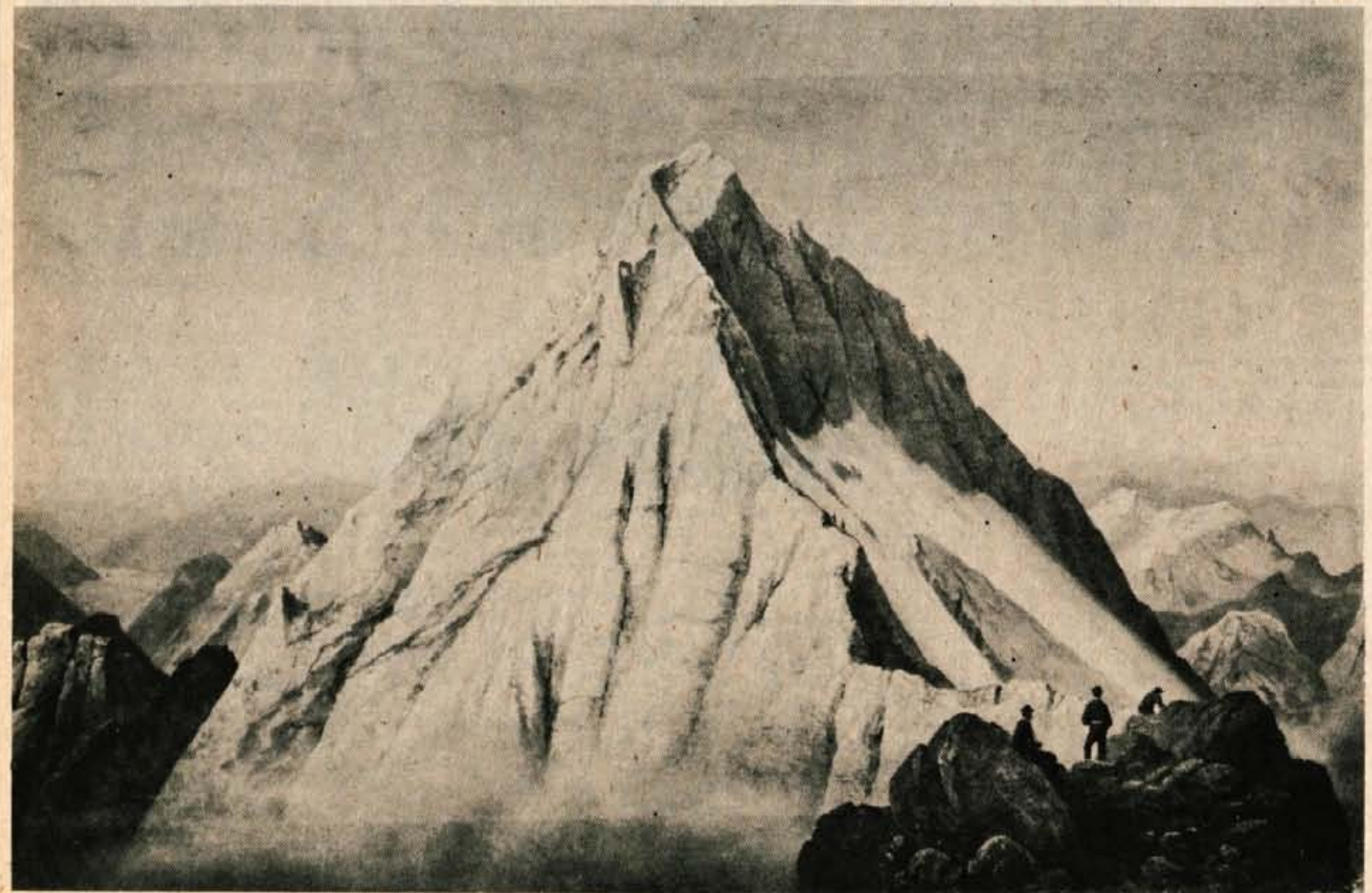
(1444). On je postavil za ozdaje ob Ženevskem jezeru dokaj pravilno upodobljene Alpe z Mont Blancom. Prav on je tako eden prvih v likovni umetnosti, ki je topografsko pravilno upodobil planine.

Ce je bil Petrarca prvi, ki ga je gora pritegnila iz veselja in uživanja ob pogledu v dolino, pa je bil Leonardo da Vinci eden prvih, ki so ga Alpe (Monte Rosa) zanimala kot slikarski motiv in tudi kot znanstvenika (biologa, geologa, meteorologa). Prav tako so nastale skice Alp, ki jih je napravil Albrecht Dürer, ko je potoval prek visokih gora v Benetke (1494—95). Podobno so Alpe prevzele tudi Pietra Breughela, ko je potoval iz Antwerpna leta 1552 v Rim. Na mnogih svojih slikah je kot ozadje napravil gore, ki pa jih ni upodobil zgolj topografsko, pač pa jih je prilagodil svoji kompoziciji in tako ustvaril nekakšno fantastično gorsko krajino.

Kljub vsemu pa tudi v 17. stoletju gorski pejzaž ni postal priljubljen slikarski motiv. Gora je ostala tako za slikarja kot za družbo nasploh zaprta. Šele leta 1677 se je pojavil sklenjen obris gorske skupine (Storžič, Kočna, Grintovec) na motivni podobi iz okolice Škofje Loke in je izdelek Jamškove delavnice. Več upodobitev pa najdemo v Merianovih grafikah in pri risarjih Janeza Vajkarta Valvasorja. Toda v njegovem delu »Slava Vojvodine Kranjske« (1689) ne najdemo realistično topografsko oblikovanih gora, pač pa posnemajo starejše grafične predloge, ki so krožile po vsej Evropi. Sami opisi gorskih skupin pa so nemalokrat napačno podani ter so mešanica resničnosti, domišljije in vraževerja. Kenneth Clark je v svojem delu »Civilizacija« zapisal, da se je v prvi polovici 18. stoletja pojavil v Evropi nov

kult. Verovanje v božanskost narave. Jean Jacques Rousseau in njegov klic »nazaj k naravi« je dobil mnogo posnemalcev in občudovalcev. To stoletje je že prineslo industrializacijo ter propad starih navad fevdalne družbe. Izobraženstvo je začeljenal doumeti, kaj mestnemu človeku pomeni narava, kaj lahko da gora. Vse to je povzročilo tako v umetnosti kot v življenju propad dekadentne družbe, ki ni imela smisla za lepoto narave. Znana je pesem »Alpe« Albrechta von Hallerja (1728), kjer opeva življenje v gorah idilično, z navdušenjem, ki bi bilo vredno romantika. Tudi številni slikarji so začeli predvsem z bakrorezi popularizacijo motiva gorskega sveta. Najbolj pogosti so bili motivi gora, jezer, slapov, gorskih grebenov, panoram. Tako so prikazovali gorsko naravo v idilični lepoti, kakor v elementarni silovitosti.

Razgibani čas prosvetljenstva 18. stoletja je prinesel tudi nam upodobitve naših gora: tako Mangart na Zauchenbergovi karti leta 1718, J. D. Florianschitsch pa je leta 1744 narisal Triglav, ki je bil v 70. letih ponovno upodobljen kot naslovni list knjige »Orytographia Carniolica«, delo Balthazarja Hacqueta. Risbo je napravil Fr. K. Baraga, v bakreno ploščo pa jo je vrezal C. Conti. Tu je podana triglavska skupina bolj idealistično, vendar pa je ta risba važna, ker stoji na začetku našega alpskega krajinarstva. Vse te upodobitve ne segajo v vrh likovne umetnosti, pač pa imajo svoj pomen v pionirskem prikazovanju naših gora. Slikarji druge polovice 18. stoletja so že začeli v svojih delih slikati gorski pejzaž, vendar bi težko rekli, da so iskali svoje motive v domovini. Tako je Lovro Janša (1749—1812) kot profesor za krajinarstvo na dunajski akademiji izdal številne poglede, predvsem ob Renu, v ka-

Marko Pernhart: Triglavski vrh

terih se kaže vpliv poznega rokokoja. Za Andreja Herrleina (1739—1817) pa velja, da je nadaljeval tradicijo panoramskega slikanja.

Na prelomu stoletja sta se pojavili dve smeri, ki sta vsaka po svoje vplivali na umetnike in njihovo delo: klasicizem in romantika. Klasicistično krajinarstvo ima svojega zastopnika v švicarskem slikarju Josephu Antonu Kochu, ki je bil motivno navezan tudi na pesmi Goetheja in Hallerja. Pri nas pa je to smer zastopal Franc Kavčič (1762—1828), ki je prikazoval gorski pejzaž heroično, z nekaterimi realističnimi tendencami.

Romantično poimenovana gorska krajina se kaže v delih J. L. Aberlija, J. A. Wolfa, mistično-religiozno usmerjenega slikarja Caspar David Friedricha, C. G. Carusa, ki se kaže s svojimi spisi kot teoretik tega krajinarstva, ter J. C. Dahla, ki že kaže realistične tendence v pejzažu in nadaljuje tradicijo nizozemskih mojstrov 17. stoletja. Upodabljanje gore je postalo važen slikarski motiv tudi v japonski umetnosti v 19. stoletju. Posebno se to kaže v delu slikarja Hokusaija, ki je napravil ciklus pogledov na goro Fudži, ki jo imenujejo tudi »dušo« Japonske. Tudi v Angliji se je nadaljevalo zanimanje za krajino in gore, kar se je kazalo v delih Constabla in Turnerja.

Razgibani čas prve polovice 19. stoletja je Slovencem prinesel Valentina Staniča, človeka, ki pomeni začetek razvoja alpinizma pri nas in v Evropi. Kaj so mu pomenile gore, je lepo opisal v stavku: »Moje oči so strmele z velikim hrepenenjem proti severu, kjer so se visoki snežniki s svojimi vrhovi dotikali neba.«²⁾ Tudi Vodnik in Prešeren sta v svojih verzih opevala lepoto gora in romantično občutje tedanje družbe. V likovni umetnosti pa nam ta čas ni prinesel kakšne kvalitetne predstavitve gora. Še vedno prevladujejo pri naročilih religiozni motivi in portret, ki je tako priljubljen pri našem meščanstvu. Vendar je v tem času nastala »Gorska krajina«, katere mojster ni znan, pač pa je sorodna delu Matevža Langusa. V 40 letih sta nastali sliki »Panorama Kranja« Antona Hayneja z gorami v ozadju ter Logarska dolina Vincenza Gurnigga. Zanimivo je, da so vsi slikarji domačega porekla raje slikali portrete, krajino pa so upodabljali v ozadju. V duhu romantičnega vzdušja so slikali gorski pejzaž v prvi polovici stoletja predvsem Nemci, ki so zašli v naše kraje po službeni dolžnosti. Tako je začel risati naše gore Franc K. pl. Goldenstein, ki je v romantičnem duhu, z natančnostjo topografa prikazal gore in kraje.

Osrednji osebnosti gorskega pejzaža v drugi polovici stoletja pri nas sta bila vsekakor Marko Pernhart in Anton Karinger. Za Pernharta lahko rečemo, da je bil prvi slikar, ki se je povzpел na sam vrh Triglava že leta 1864, kjer je napravil nešteto skic in risb za »Panoramo Triglava« (1867). Bil je med vsemi našimi slikarji najbolj navdušen nad gorsko motiviko, saj je bil sam gorohodec, kar pričajo številne skice in, podobe večinoma topografsko prikazanega visokega gorovja. Številna dela so nam prikazala tega mojstra kot romantično usmerjenega slikarja, ki pa tudi že podaja realistično oblikovanje krajine in njenih lepote. Vendar pa lahko rečemo, da je Anton Karinger napravil še večji korak v realizem kot Pernhart. Njegova dela sodijo v »železni repertoar« našega krajinarstva 19. stoletja. V 60 letih je ustvaril vrsto slik, ki ga kažejo kot izredno plodovitega slikarja naših gora. Za oba pa so značilni tudi romantično zaostreni vrhovi.

Ob koncu stoletja je v podajanju gorskega sveta ustvarjalo več slikarjev. Tako Ladislav Benesch, Matija Koželj, Anton Koželj, Ljudevit Grilc, Josip Germ in

Anton Karinger: Pokrajina pod Stolom

Ljubo Ravnikar: Škrlatica

Anton Koželj: Panorama z Vršiča

(Nadaljevanje s prejšnje strani)

Ferdo Vesel. To je bil čas, ko so se začeli skupni izleti v gore, kar je privedlo najprej do ustanovitve kluba »Piparjev«, ki so bili pobudniki, da se je 27. 2. 1893 organiziralo Slovensko planinsko društvo. Ob akcijah, ki jih je sprožila ustanovitev SPD, pa ni prišlo do spodbude, da bi društvo zajelo v svoj delokrog slikarje, ki bi nam pričarali lepoto gora. Začela je svoj zmagoviti pohod fotografija, ki je verno prikazovala prehojeno pot planincev in ljubiteljev gora. Tako je tudi Ladislav Benesch realistično upodobil Triglav (1888), ki bi ga skoraj lahko primerjali s fotografsko sliko. Zanimivo je podajanje gorskih masivov pri Antonu Koželju. Za sliko »Panorama z Vršiča« (1911) bi lahko rekli, da nam je prikazal tudi geološko sestavo skalnih gmot ter v koloritu zastopal nekoliko težnje secesijske dobe. Koželjev sodobnik je bil Anton Gvajc, ki pa je slikal predvsem Savinjske Alpe.

Impresionizem, smer, ki je pri nas postala vodilna umetniška sila v začetku tega stoletja, je prinesel nove poglede tudi pri upodabljanju gorskega sveta. Čeprav so bili Jakopič, Jama, Grohar in Sternen slikarji slovenske krajine, ki jih je vseskozi navdihovala, pa jih gora kot samostojni motiv ni preveč pritegnila. Jakopič kot idejni vodja impresionistov ni upodabljal visokogorja, gore so pri njem le amorfne lise. Tudi Grohar, doma iz planinske Sorice, od koder je imel čudovit pogled na Julijce, ni bil preveč vnet za ta motiv. Tudi njemu gora s svojo hladno sivino ni mogla nuditi tiste lirične barvite izpovednosti, ki so mu jih nudili iz okolice rojstnega kraja in Škofje Loke. Matija Jama je šele v zreli dobi svojega ustvarjanja začel z gorsko motiviko, vendar pa je trdoto gorskih masivov prežaril in dematerializiral v žarečem koloritu.

Sopotniki impresionistov, ki so se v svojih delih naslonili v prikazovanju na domača izročila s pridihom romantike in so jo sprva upodabljali pod vplivom secesije, so bili Vesnani. Njim je visokogorje rabilo kot ozadje številnim prizorom iz kmečkega življenja. Glavna predstavnika sta Gvidon Birolla in Maksim Gaspari. Posebno Gaspari je ilustriral številne zgodbe, ki so se dogajale v gorah. Večino svojih del je obogatil s folkloro, vendar pa ga je očarala tudi gora. Tako je nastala slika »Prisojnik in Razor« (1949), kjer se kaže za tega mojstra značilen slog. Tudi Šantla je pritegnila narodopisna motivika, ki jo je upodabljal posebno v risbah in akvarelih.

Med obema vojnoma so mnogi naši slikarji slikali gorski pejzaž. Nekateri slikarji so bili pod posrednim ali neposrednim vplivom tržaškega kulturnika dr. Juliusa Kugyja. Tako Fran Klemenčič, Fran Zupan, Maks Koželj, Valentin Hodnik, France Pavlovec in številni drugi. Maksa Koželja so pritegnile posebno Kamniške planine, ki jih je z izrednim občutkom za prikazovanje razpoloženja v hribih največ delal v akvarelu. Slikar Bohinja in njegove okolice pa je bil Valentin Hodnik, ki je gore prikazoval ne glede na letni ali dnevni čas, posebno pa je znal pričarati zimski alpski pejzaž, kajti skalnati vrhovi so bili njegova največja ljubezen. Post slovenske krajine, France Pavlovec, je ustvaril lirična in slikovita razpoloženja posavske in alpske krajine. Dasi slednja ni bila njegova izrazita domena, vendar podoba »Kamniškega sedla« kaže slikarjevo izredno darovitost tudi za alpsko krajino. Edo Deržaj je doživljal goro ne le kot slikar, pač pa tudi kot plezalec-prvopristopnik. V oljnih slikah, lesorezih in linorezih je na ekspresionističen način prikazal doživetja v težko dostopnih stezah. Gore so zamikale v pastelu tudi Božidarja Jakca, da jih je prikazal in jih obdelal na njemu lastni način. Tudi

Albin Polajnar: Tretje Triglavsko jezero

Ladislav Benesch: Triglav

Ive Šubic: Karavanke

Peter Adamič: Lepo Špičje

Valentin Hodnik: Planina na Krajini

Kamničan Miha Maleš je slikal gore, katerih oblike so mu bila izhodišča za poudarjanje njegovih kolorističnih teženj.

Vsi Slovenci nismo planinci, vsi od kraja pa smo zagledani v naše gore. Ljubezem do gora je tista rdeča nit, ki že skozi dve stoletji povezuje slovenske slikarje različnih slogov in izmov, kadar slikajo naše gore. Realistična komponenta gorskega pejzaža, ki pa se meša z različnimi stremljenji, od romantičnih občutij, naturalizma in realizma, prek impresionizma in ekspresionizma do smeri današnjih dni, se na najrazličnejše načine izraža v podobah naših gora pri slikarjih Francetu Godcu, Ljubu Ravnikarju, Doretu Klemenčiču, Lojzetu Kogovšku, Tinetu Gorjupu, Albinu Poljanarju, Francetu Boštjanu in številnih drugih. Prav tako se kaže nadaljevanje te tradicije pri slikarjih Jožetu Trpinu, Leonu Koporcu, Petru Adamiču, Dori Plestenjak-Slana, Marjanu Pliberšku, Izidorju Moletu, Milanu Merharju, amaterski skupini DOLIK (Tomazin, Kreuzer, Markež, Ambrožič, Bem, Lužnik, Dolinšek), ki so se udeležili večina od njih že večkrat — kolonije za gorsko krajino na Vršiču. Vendar vsak slikar prikazuje gorske motive na svojski način, kajti nekaterim je glavno izpovedno sredstvo barva, svetloba, drugim pa struktura, zgradba gorskega masiva.

Razvoj krajine in hkrati tudi prikazovanje gora gre danes v likovno poenostavitev, kar se kaže v delu Iveta Šubica in Kamila Legata, vendar pa njuna gorska pokrajina še ni povsem izgubila realnih oblik nekega motiva.

Ker je pričujoča razstava prirejena v počastitev visokega jubileja Planinskega društva Kranj, se je razumljivo morala omejiti samo na tematiko skalnega gorstva, po možnosti brez figuralike in kakršnekoli žarne primesi. Zato žal so morala izpasti, nekatera sicer visoko kvalitetna dela naših priznanih krajinarjev. Zaradi pomanjkanja prostora smo se omejili predvsem na olja, v bodoče pa bomo skušali prikazati razvoj tudi v drugih tehnikah.

Beba Jenčič

Viri in literatura:

- J. Munda, L. Zepič, F. Zupan: Gore v besedi, podobi in glasbi, Ljubljana 1965
 Gore v podobi — katalog razstave, uvod France Zupan, Slovenj Gradec 1965
 Rajko Ložar: Slovenske planine v risbi in sliki, Planinski Vestnik XXXVI, Ljubljana 1936, str. 193—225
 France Mesesnel: Slovensko krajinarstvo v 19. stol. — zgodovinski pregled (Umetnost in kritika), Ljubljana 1953, str. 111—129
 Fran Šijanec: Sodobna slovenska likovna umetnost, Maribor 1961
 Kenneth Clark: Landscape into art (Priroda u umjetnosti), Zagreb 1961
 Kenneth Clark: Civilizacija, Ljubljana 1972
 Dr. Julius Kugy: Pet stoletij Triglava, Maribor 1973
 Jürgen Schultze: Devetnajsto stoletje (Umetnost v slikah), Ljubljana 1971
 B. W. Robinson: Japanese Landscape Prints of the Nineteenth Century
 Razni članki v Planinskem Vestniku od 1893 do 1974

Opombe:

- 1) dr. Arnošt Brilej: K obletnici prvega alpinističnega vzpona, Planinski vestnik XXXVII, Ljubljana 1937, str. 198
- 2) Valentin Stanič, Prvi alpinist v Vzhodnih Alpah, uredil Evgen Lovšin, Ljubljana 1956, str. 84

Petinšestdeset let glasbene šole v Kranju

Oktober je minilo petinšestdeset let, ko je bila v Kranju ustanovljena glasbena šola. Pobudo za ustanovitev glasbene šole je dala kranjska čitalnica. Prvi odborniki so bili: gimnazijski ravnatelj Ignacij Fajdiga, dekan Anton Koblar, prof. Ivan Masten, trgovec Jožko Majdič, tajnik okrajnega glavarstva Adolf Rohrmann, profesor Simon Dolar, posestnik Janez Kumer, trgovec Rajko Marenčič in Ciril Pirc ter zdravnik dr. Edvard Šavnik.

Društvo se je imenovalo »Glasbena šola v Kranju«. Ustanovni sestanek je bil 21. septembra 1909. leta v gimnazijski telovadnici. Sklenili so, naj bo ustroj šole tak kot ga je imela šola Glasbene matice v Ljubljani. Pouk se je začel decembra istega leta. Vpisalo se je čez sto učencev. Največ jih je hodilo k pevskemu zboru, precej se jih je učilo violino in klavir, obiskovali pa so tudi glasbeno teorijo. Niso imeli svojega poslopja. Deški in dekliški zbor je vadil v osnovni šoli, mladinski v gimnaziji, pouk violine in klavirja pa je bil v Kušlanovi hiši. Pri izpitih so bili poleg učitelja navzoči tudi starši in ravnatelj Glasbene matice v Ljubljani Matej Hubad.

Po treh letih dela je bil ustanovljen godalni orkester. Sodelovali so tudi mladi glasbeniki, ki so se učili violončelo in kontrabas pri privatnih učiteljih. Vsako leto so priredili javni nastop. Šolski orkester je nastopil leta 1913. Najboljši spored je izvajal mladinski zbor. Izvajali so pretežno dela slovenskih avtorjev, notni material pa naročali pri ljubljanski Glasbeni matici. Umetniško manj tehtna dela so izvajali učenci violine in klavirja. Ker v Kranju ni bilo večjih glasbenih prireditev, so bili nastopi učencev glasbene šole edini, ki so se redno ponavljali in privabili širok krog poslušalcev.

Med prvo svetovno vojno je šola prenehala delati. Izgubila je prostore, vodstvo in profesorje. Ponovno se je začel pouk leta 1925.

Stiki med kranjsko in ljubljansko glasbeno šolo so postali bolj intenzivni kot pred vojno. Glavni namen šole je bil prirejanje produkcij in koncertov. Kranj se je povečal na šest tisoč prebivalcev, vpisalo pa se je manj učencev kot pred vojno. Poučevali so klavir, violino in glasbeno teorijo. Pevskega zbora niso imeli do leta 1931. Šola je prosila za pomoč občino, bančne zavode in celo banovino. Ko se je finančni položaj izboljšal, so uvedli pouk pihal, vendar je trajal le eno leto. Število učencev se je počasi ustalilo. Prvi nastop zunaj Kranja je bil zabeležen v letu 1934. Šola je takrat proslavljala petindvajseto obletnico in se z zborom in orkestrom predstavila ljubljanskemu občinstvu. Nedvomno ima zaslugo pri tem koncertu učitelj

Albin Fakin, ki je z orkestrom naštudiral Bravničarjeve »Plesne slike« v štirih stavkih. Solistični part je odigrala učiteljica Nilka Fakin, ker šola takrat ni imela primernega učenca za tako težko delo. Mladinski zbor je pel troglasne slovenske pesmi. Nepodpisani kritik v »Jutru« je pohvalil pevce, njihovo interpretacijo in ubranost glasov. Mladinski orkester Glasbene šole v Kranju je s tem nastopom dokazal, da ima vse pogoje za nadaljnji razvoj. Naslednje leto sta zbor in orkester ponovno nastopila v Ljubljani. Izvajali so Haydnovo »Malo simfonijo« in Beethovnov »Largo«. Violino solo je igral učenec Kumer. Zbor je izvajal slovenske pesmi, nastopil pa je tudi godalni kvartet.

Po teh uspehih se je finančno stanje poslabšalo. Izostala je banovinska podpora, nastala je gospodarska kriza in število učencev je padlo na petintrideset. Končno sta odšla še Albin in Nilka Fakin. Ob zaključku šolskega leta ni bilo niti javnega nastopa.

V tem kritičnem času sta nastopila službo prof. Peter Lipar in prof. Jožica Avguštin. Na šoli so začeli študirati sodobnejše skladbe in s tem popestrili sporede nastopov ter seznanili občinstvo z dosežki sodobnih skladateljev, zlasti Slavka Osterca.

Ko se je začela druga svetovna vojna, je kranjska glasbena šola prenehala delati. Okupator je preuredil sedanje poslopje za glasbeno šolo in ustanovil leta 1943 šolo, ki se je imenovala »Musikschule für Jugend und Volk«. V istem poslopiju je delovala tudi podružnica celovškega konservatorija.

Po osvoboditvi se je ljudska oblast zavedala, kakšen pomen ima glasba pri oblikovanju mlade osebniosti, zato so postale glasbene šole državne. Prvotno je bil najbolj aktualen mladinski zbor, ki je prirejal samostojne koncerte. Poučevali so tudi ljudske instrumente. Harmonikarski zbor se je udeležil tekmovanja v Ljubljani in je 8. maja leta 1948 osvojil prvo mesto. Istega leta je zbor glasbene šole dosegel lepo priznanje na tekmovanju pionirskih zborov v Ljubljani. Instrumentalne skupine so prirejale koncerte za graditelje proge Šamac—Sarajevo ter dvakrat gostovale po deset dni pri graditeljih avto ceste Zagreb—Beograd.

Leta 1950 je bila na glasbenih šolah v Sloveniji ukinjena šolnina, pouk ljudskih instrumentov pa je prevzelo DPD Svoboda v Kranju. Na glasbeni šoli so poučevali klavir, violino, violončelo, kontrabas, solopetje, pihala in trobila. Nastalo je več komornih ansamblov, ker je bilo dovolj učencev višjih letnikov. Šola, ki je bila včasih le štirirazredna, se je začela razvijati v desetrazredno.

Leta 1955 je bilo uvedeno družbeno upravljanje.

V tem letu je bil ukinjen zbor, zato pa je bil ustanovljen šolski orkester, katerega je po letu 1958 vodil ravnatelj Peter Lipar.

Sledilo je več uspešnih gostovanj zunaj kranjske občine. Med najpomembnejše sodi nastop solistov in orkestra v tržaškem Avditoriju marca leta 1961. Vsako leto so učenci sodelovali na občinskih in republiških revijah glasbenih šol. Zelo uspelo je bilo dvakratno gostovanje orkestra v bratskem mestu La Ciotat v Franciji, prav tako tudi v Ljubljani, Zemunu, v Trbovljah, na Reki, v Varaždinu, Slavonskem Brodu in Pristini.

Leta 1962 je bil uveden pouk ljudskih instrumentov. Že po dveh letih je bil ustanovljen harmonikarski orkester, ki ga je vodil Josip Štepic. Vsako leto je nastopal na mnogih prireditvah v kranjski občini.

Šolski odbor je bil razrešen leta 1962, ker je bilo uvedeno delavsko samoupravljanje. Šola je dobila svoj statut in druge pravne akte. Postala je članica skupnosti glasbenih šol in se s tem tesno povezala z drugimi šolami v Sloveniji. Intenzivno delo pedagogov in napredna programska politika sta obrodila vidne sadove.

Večje število naših učencev se je usmerilo v glasbeni poklic. Sedaj uspešno delujejo kot glasbeni pedagogi, reproduktivni umetniki ali pa so člani poklicnih orkestrrov in pevskih zborov. Naj naštejemo le nekaj reproductivcev: Ambrož Peter, Engelman Leon, Grašič Pavel, Pogačnik Miha, Puhar Franci, Štingl Silvo in drugi. Mnogi učenci solopevskega oddelka delujejo tudi kot solisti v amaterskih pevskih zborih in kot pevci zabavne glasbe.

V šolskem letu 1968/69 je bil ustanovljen glasbeni oddelek v Preddvoru. Učenci obiskujejo pouk klavirja, harmonike, kitare in nauka o glasbi. Januarja 1. 1969 je glasbena šola odprla oddelek v Cerkljah, septembra istega leta pa v Senčurju. Največ zanimanja je za klavir, klavirsko harmoniko in kitaro, žal pa upada zanimanje za godala ter pihala in trobila.

V začetku leta 1973 je mesto ravnatelja na šoli prevzel prof. Ajdič Alojz. Istega leta je na željo staršev šola odprla dislocirani oddelek na osnovni šoli Lucijan Seljak v Stražišču. Čeprav je šola razširila svojo dejavnost, pa so prostorski problemi prava ovira pri nadaljnjem razvoju glasbene šole.

V šolskem letu 1973/74 je šola pripravila večje število internih, javnih in drugih nastopov po delovnih kolektivih, radijska snemanja, gostovanja v Velenju, Jesenicah in Radovljici.

Letošnje šolsko leto je šola odprla dislocirani oddelek na osnovni šoli »Josip Broz-Tito« v Predosljah.

S tako široko razpredeno mrežo glasbenih oddelkov Glasbena šola v Kranju postaja centralna glasbeno izobraževalna ustanova v občini. S tem pa ne opravlja samo glasbeno-vzgojne dejavnosti med mladino, temveč prispeva pomemben delež tudi pri kvalitetni rasti amaterske dejavnosti in pri reševanju kadrovskih vprašanj.

Če so kakovost, razvitost in družbena angažiranost neke dejavnosti temeljni pogoji za njeno mesto in vrednotenje, potem dejavnosti glasbenih šol ni možno obiti. Toliko prej, če dejavnost teh šol dobiva nedeljena priznanja in spodbudne strokovne ocene. Glasbena šola je postala sestavni in enakopravni del našega vzgojno izobraževalnega sistema, dobila je svoje mesto v programu izobraževalne skupnosti ob družbenem dogovarjanju in sporazumevanju.

Ob še tako kritični oceni našega dela lahko ugotovimo stalni razvoj in vsebinski ter organizacijski napredek. Okrog 380 učencev in prek 30 pedagoških delavcev z vidno prizadevanostjo in veseljem glasbeno vzgaja, skrbi za estetsko in kulturno oblikovanje našega človeka.

Lilijana Kunst-Dolgan

Slovenska poezija na Tržaškem:

Irena Žerjal

Tržaška književnica Irena Žerjal sodi v skupino mlajših primorskih ustvarjalcev, katerih delo moremo spremljati zadnjih petnajst let, a tudi zanje velja, da v enakšni meri kot koroški avtorji odmevajo v ožjem zamejskem okolju in v širšem slovenskem prostoru. Poleg Irene Žerjal zastopajo primorsko zamejsko poezijo še Filibert Benedetič, Miroslav Košuta, Marko Kravos, Marij Čuk, Ace Mermolja, Edelman Jurinčič in Aleksij Pregarc, pri čemer upoštevam dejstvo, da so vsi avtorji že izdali svoje samostojne publikacije, ne glede na to, ali so njihove pesmi izšle pri zamejskih ali matičnih založbah oziroma v samozaložbah.

Irena Žerjal je bila rojena 20. aprila 1940 v vasi Ricmanje. V rojstnem kraju je obiskovala osnovno šolo, pri Sv. Jakobu v Trstu nižjo gimnazijo, nato pa še slovensko klasično gimnazijo v Trstu. Visokošolski študij je opravila v Ljubljani na filozofski fakulteti, kjer si je za predmet izbrala slovenski jezik in književnost ter ruski jezik in književnost. Dve leti je poučevala na Ravnah na Koroškem ter v rudarski šoli v Mežici, preden pa se je vrnila na Tržaško, je nekaj časa živela v Hamburgu. Zdaj je aktivna prosvetna in kulturna delavka. Njeni domači so sodelovali v OF, sama pa je somišljenica levičarskih tokov na zahodu.

Pesniške in prozne prispevke je začela objavljati že kot srednješolka v tržaških Literarnih vajah, do danes pa je objavljala v številnih zamejskih oziroma matičnih revijah in časnikih, kot so Most, Zaliv,

Mladika, Novi list, Primorski dnevnik, Tribuna, Dialogi, Perspektive, Problemi, Srečanja, Kaplje, Prostor in čas, prevodi njenih pesmi pa so bili natisnjeni v Die Tat (Zürich) in v Literatur und Kritik (Dunaj). Sodeluje v tržaškem radiu in trenutno pripravlja vrsto oddaj o sodobni slovenski poeziji.

Irena Žerjal svojih pesmi ni objavljala samo po revijah, ampak ima za seboj že trfi samostojne pesniške knjige. S prvo pesniško zbirko SLOVENSKI BLUES, ki jo je predložila založbi v Sloveniji, ni uspela, zato se je odločila za samozaložbo in zbirka je nekoliko spremenjena izšla pod naslovom GOREČE OLJKE leta 1969 v Trstu. Druga zbirka TOPLI GOZDOVI je bila natisnjena leta 1972 pri založbi Obzorja v Mariboru, v letu 1974 pa se je ponovno odločila za samozaložbo in prav pred kratkim je izšla v Trstu že njena tretja zbirka KLIŠARNA UTOPIČNIH IDEJ. Omeniti je seveda tudi treba, da je leta 1973 pri Obzorjih izšla še knjiga njene proze TRAGEDIJICA NA GROBLJAH.

Ustvarjalno izhodišče Irene Žerjalove je polkmečki, polproletarski svet, a hkrati svet našega Primorja in še posebej tržaškega pristaniškega življenja. Zato je njena poezija zaznamovana s socialno mislijo, ta pa neločljivo povezana z narodnostno, kajti oboje je bistveno za eksistenčni boj slovenskega človeka na tem občutljivem, skrajno prepisnem območju evropske in svetovne politične ekonomike. Ko se je kot srednješolka začela zavedati lastnega položaja, so se socialni in narodnostni problemi na Tržaškem ponovno ostrili, spet je stopalo v ospredje nekdanje nepomirljivo razmerje med tujo raznarodovalno politično silo in slovenskim manjšinskim človekom. Kaj vse doživlja slovenski živelj na Tržaškem, naj pove odlomek iz njenega pisma, ki nosi datum 8. maj 1974: »Včeraj so na šoli, kjer imam dopolnilni tečaj iz latinščine in slovenščine, eksplodirale bombe in raznesle, kar sem si danes ogledala, notranjost stavbe v pritličju. Izvršen je bil poziv fašističnega voditelja, ki se je prejšnji teden drl, na enem izmed tržaških trgov, in ni bilo ne jajca ne paradižnika, ki bi ga opozoril, da tu ni zaželen, medtem ko so se pred desetletji za slovenske politike OF našle vsemogoče rekvizitorske, čisto nepolitične metode, da ne govorim o pokvarjenih kmečkih pridelkih, s katerimi so jih obmetavali. Če bi sama tega ne videla, ne bi mogla verjeti... Nobeni manjšini v Evropi niso razlastili toliko polj in nobeni drugi manjšini na svetu ne razstreljujejo šol... Znajdemo se pred pročeljem Nagasaki, ki je zame simbol nevredne civilizacije, kot pojma absurda. In ta absurd nima karkovskih razsežnosti, ker je preveč otipljiv, vsakdanji tudi za našega preprostega človeka, proletarca, ki ima dovolj poguma, da še vedno pošilja otroka v slovensko šolo in v slovenski klub, zbor, organizacijo, čeprav s tem tvega, da ga bo okolica v mestu zmerjala, da je zavržen »sciavo« (psovka za Slovenca), čeprav potem vsi po vrsti prihajajo po bencin v tisto »sciavonerio« (psovka za Jugoslavijo).«

Njen dosedanji pesniški razvoj kaže svojsko podobo. V svojem pesniškem začetku se je znašla v območju tistih poetičnih teženj, ki so vodile v destrukcijo ali se vsaj povsem odrekle duhovnemu sporočilu in se zadovoljevale z artističnimi formalnimi odvodi, toda Žerjalova je že v prvi zbirki pokazala toliko problemske angažiranosti, da se je zlahka preusmerila v neposredno izpovednost in izrazno preprostost, zakaj, odkar se je vrnila v Trst, je njena poezija postala funkcija povsem določene družbene sredine, za to se je tudi odpovedala prosojnemu univerzalizmu. Trst s svojo živo slovensko okolico je torej na zdajšnji stopnji osredje ustvarjalnega oblikovanja Irene Žerjal.

Pričujoči izbor je vzet iz vseh treh zbirk.

France Pibernik

OB MEJAH

*Kjer ruješ svoje vinograde
pustošiš svoja polja
podiraš in sežigaš svoje oljke
Pokušaj zrele sadeže s pravkar izrutega
drevja*

*kjer otroci zapuščajo svoje hrame
za tisočletje dobiš pest papirja
ti zaplenijo čustva prastare vere
ožigospajo tvojo prostost
zaklepajo tvojo dušo*

LETO ČLOVEČANSKIH PRAVIC

*Koščena ženska s povaljanim krilom
prodajalka rib in rdečih rakov
pordelih rok in modrikastih ust
ustavlja znance neznance
Prišel je domov — okrvavljen marogast
tepli so ga po trebuhu in gležnjih
zdaj leži
s kozarcem vode ob vzglavju
Odhajam zdoma
prihajam z zavojem rib v stari mreži*

REKA SPOMINOV

*Krvava reka blesti
k njej se vračajo vsa trupla
žejna svoje krvi*

*Reka teče mimo mrtvih teles
ne more jim vračati krvi
njen šumot brni v izpraznjenih žilah*

*V dvajsetletju se žrtve spremene v plasti
v rodno zemljo ob krvavi reki
ni se mogla izprazniti
ni izlila niti kaplje krvi v izsušene žile*

*Krvava reka ne hlapi
se ne izteka v nobeno morje
samo narašča
samo drvi
včasih preplavi bregove zaklanih ljudi*

PROSTRANOST

*dolina
mrzla
prekleta*

dolga je pot do dna

*gole so steze
mrzli so kamni
burja razganja nebo*

*dolina
dolga kot sanje
votla zemlja pod njo*

*potnik zataval je k tebi
potnik ledenih rok*

LIŠAJI

*Razbobnali so naše peterokrake zvezde
razbobnali, razkosali našo zemljo
razdelili so si jo
in zdaj hodijo
potomci konkvistadorjev
zdaj hodijo vzvišeni po svojih cestah
raztegujejo svoje sence
svoje majave želje
klestijo veter s svojimi lokavimi besedami
razvijajo se, živijo in bogatijo
nobene besede ne izpolnijo
nameščajo obljube z izmišljenimi zakoni
vsiljujejo svoje žegne
mrtvičijo zrak
mrtvičijo mojo noč
ta bitka nikoli ne neha
ta bitka nikoli nima konca
ta bitka ta tisočletna bitka
povsem drugačna od Črtomirove
tudi potem, ko je vojsko pozabil
mi pa gremo skozi zgodovino*

*Verujemo v svoje prostranosti
deset Gubcev nam ne bi pomagalo
in če bi premogli sto Ivan Orleanskih
ne bi pomagalo
Bitka zahteva trajnost
bitka zahteva življenje
mi pa nimamo ne življenja dovolj
ne orožja dovolj
mi imamo samo svojo vero izgubljeno s Svetovitom
tako se zatekamo k svojim barvam
zatekamo se k svojim tokovom neba
zatekamo se k svojim podzemljem
konkavnim, ki so jih zasuli
zatekamo se k svojemu nebu, ki ga zakriljujejo*

Marija Korošec: Sava v Bohinju, 1974,
tempera

*bitka s konkvistadorji je brezupna
brezupne so naše mlake krvi
toda prekletstvo je razgnalo faraone
prekletstvo je razgnalo velika carstva
prekletstvo moči
prekletstvo tiranije
saj verujem saj verujem v kolonializem
skozi vse zvočnike Evrope govorim
verujem v kolonializem
verujem da so še konkvistadorji*

*niso še strašila srednjega veka
niso še menjali svojih naličij
verujem, da ostanejo taki do smrti
verujem, da imajo v najtemnejšem kotičku možganov
verujem, da so izumili še morje neznanih zvijač
da bodo skotili še bataljone sebi enakih
iz nekdanje naše zemlje pognali se tisoč valptov
verujem, da bo iz naših vrst še mnogo poturic
spomin jim bodo izbezali
zgodovino pretvarjali
verujem, da svojih otrok ne bodo učili materinega jezika
pač pa jezik majhnih konkvistadorjev
odvadili jih bodo sanjariti
pripravljeni bodo sprejeti odkupnine
nikoli ne bodo brali ne Cankarja ne Orvella ne Oleše
nikoli ne bodo brali knjig duha
njihove sanje bodo skrunilke človeškega rodu
njihove misli bodo misli grotesknih konkvistadorjev
pa so tudi nekatere konkvistadorje ulovili, pustili njihovo srce
hijene so od njega bežale
po so tudi nekaterim konkvistadorjem segnile lobanje
zemlja je po njih postala strupena
sokovi so se razvili v nuklearne lišaje
odtod zvirajo moje pesmi*

*verujem v njihove zavojevalske strasti
dokazali so jih v neverjetni neznanski požrešnosti
v nobenem svetišču ne bodo dobili odveze za to požrešnost
svetišča naših bogov so oskrunili
v nobeni vodi ne bodo umili svoje umazanije
vodo so zastrupili s svojim življenjem
v nobenih vicah ne bodo izbrisali svojih grehov
preostanejo jim nebesa na naši zemlji
tež lepi rodovitni sanjski mamici
ni več časa
ne smemo več odpočivati
v nas je breme tisočletja*

*V Benečiji tudi ta hip
nosijo zemljo na ramah v pletenih košarah
če jih vprašaš, zakaj
»Za večnost« ti bodo rekli
za večnost jo nosijo*

REJI RDIJO

Zakrilili sta z lahnimi perutmi
pozobali zadnje grozdje
zablesteli v vrhu reja
odleteli
Sedela je na vrtu polnem rož
zahrepenela v ptici
skupaj sta bili vzleteli
skupaj odleteli

ŠAGRA

Šagra je ples vseh ljudi
ki se zberejo na okroglem plesišču.
Partnerji se oblečejo v narodne noše
partnerke imajo v trikotu karpona rdeč pušelj.
Ta ples ponavljajo že več sto let
in je najlepše, kar tu pomni svet.

Plesišče je novo, zmečkan in povaljan lapor
ki ga tri dni prej može in fantje izkopajo, zmeljejo, steptajo
uležijo z valjarjem.
Biti mora okroglo in trdno, da se visoke pete ne vderejo vanj.
Naokrog je ograja iz mladega drevja, prepletena z vejami
svežih gabrov, pesenovih, topolovih, hrastovih vej.
Diši lepše kot kadilo in velemestne dišave.
Nasloniš se na ograjo in gledaš kot metulje mlade pare
med vsemi generacijami starih in mladih plesalcev
ki željno stopajo v ritmu.
Lampijoni bingljajo v večernem vetrca
pogovarjajo se z mesecem, ki mora biti okrogel
kot šagra, ki je okrogel ples.
Zazdi se ti, da si v Rožu, pod Gorjanci
in na svetlem belokranjskem polju
sredi vencev, zvezd, kresnic in škratov
vil in glasnih škrzatov.

Vse se vrtilo, kolo se vrtilo, širi vrste, strne se med boke, glave
dviga se, globoko je pod zemljo
leti v oblake.

OB OBALI

Ulica ognja.
Ulica peščenega vula.
Biserna ulica.
Ulica rožmarina.
Ulica majnic.
Ulica dehtečih kostanjev.
Ulica prepovedane obale.
Vse kali mir duše
razrvane ruše
rdeča prst
pretkane ptice.
Ladja drsi v pristanu.
Nežnosinje nebo.
Jadro sonca nas obiskuje.
Sončni bog je Kosovelov znak
v tem poletju plove na obalah
seje pršena zrnca v drobne gubice.
Še vedno iščemo jadra sreče
njeno prgišče
Plavo nebo nebeške Slovenije
v preperelih deskah zgodovine.
Enkratnost.
Enkratnost.
Enkratnost.

POJEM SVETOSTI

Raskavo poletje
trpki vsakdan
dedje in očetje
so zapustili hram.
Žene so ostale
popevke uspravajo grenkost.
Kam iti, ko vsaka beseda skeli
kam skriti brezčutna ogrinjala hrepenenja.
Bog je visoko, neznansko zavarovan.
Jadra, oh, ta bela jadra kot pojem svetosti
plešejo vijuge v preprosto
nepojmljivo sončno morje.

Zapovedano je iz sebe izgresti vse strasti.
Naše silhuete so majhne
kipci koruznic pšene barve
visoko letijo, pošumevajo perjasto.

Kaj mi mar za vse maske, ki jih nosiš
nosim jih dlje od tebe
včasih več, kot jih prenesem.

Pojdimo skozi oljčne gaje
mnogo so jih posekali
z najino ali brez najine ljubezni.
Pojdimo mimo gozdnih pogorišč
gorela so z najino ali brez najine ljubezni.
Lok mauric, ki je kdaj preletel ta pravljčni predel
simbol lepote.
Če hočeš reči eno svojih besed
banalna bo, kot moje roke.
Nikdar več ne bova skupaj.

Življenje je prepolno mask, kot sva midva.
Ko veva, oboju maska je za oba.

Vonj trave
obroč cestišč
murve v popju na razpotju
vonj smokev
temno pogašena robida.
Pomlad se vrne spet in spet
obvlada svet
meni ste ga v tej rapsodiji posrkali
sredi rosnih let.

Ivan Bem: Zgornji Brnik, 1974, polikolor

Likovno srečanje v Radovljici

Franc Vandot: Zima v Bohinju, 1974, olje

Ciril Kraigher: Pokrajina, 1973, akvarel

Letošnja razstava slikarskih in kiparskih del v radovljiški graščini, s katerimi so se člani likovne skupine pri Zvezi kulturno-prosvetnih organizacij občine Radovljica ob dnevu republike predstavili občinstvu, je med njenimi dosedanjimi prireditvami ena najbolj uspešnih. Za to ugotovitev govori kvaliteta predloženih del pa tudi število obiskovalcev.

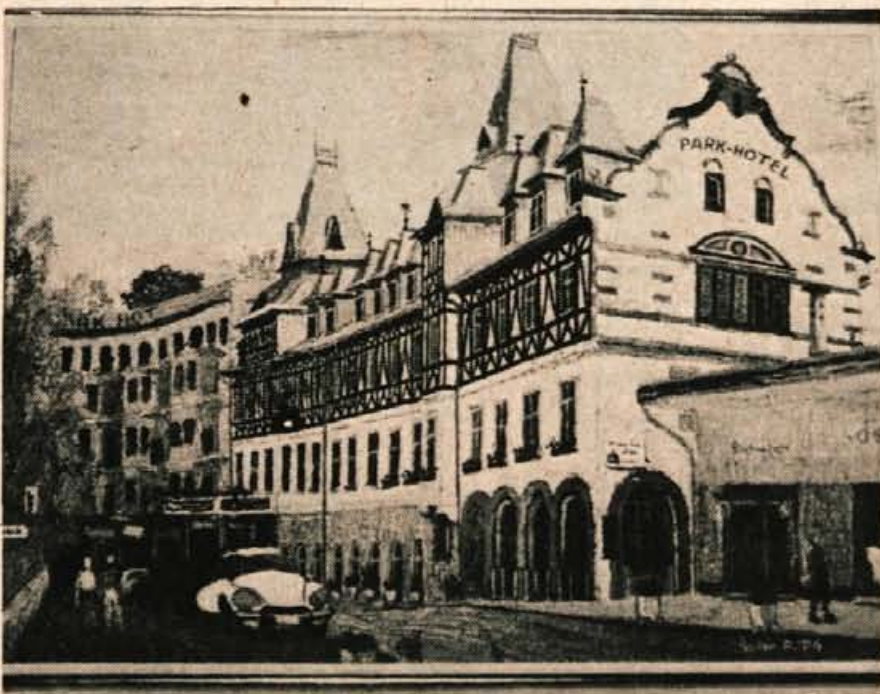
Ob uporabi mnogoternih slikarskih tehnik od olja, tempere, polikolorja, akvarela do barvne krede, oglja, perorisbe in vrste grafičnih načinov oblikovanja se nam je predstavilo 25 slikarjev s 37 deli in 2 kiparja s 6 deli.

Med slikarskimi temami prevladuje na razstavi krajina, ki jo zastopa 15 avtorjev z 22 deli: Zvone Bakaj iz Srednjih Gorij, Ivan Bem z Bleda, France Boltar iz Radovljice, Jože Grohar z Bleda, Poldi Gros iz Lesc, Ciril in Marjan Kraigher iz Zasipa, Marija Korošec iz Bohinjske Bistrice, Jože Malej iz Zabreznice, Rado Mužan iz Ribnega, Franci Podlipnik iz Savice v Bohinju, Anica Por iz Zgornjih Gorij, Jože Smolej iz Radovljice, Rok Solar iz Podnarta in Franc Vandot z Bleda.

Manj je na razstavi opaziti tihožitij (6). Predložili so jih: Majda Gros iz Lesc, Jani Lipičnik iz Ribnega, Anica Por ter Milka Treven iz Podnarta. Številnejši so portreti (10), ki so delo naslednjih avtorjev: Marine Bačar z Bleda, Irene Bešter iz Podnarta,

Anica Por: Primorski motiv II., 1974, tempera

Rok Šolar: Park hotel na Bledu, 1974, olje

Jože Smolej: Dvorišče, 1973, perorisba

Vinko Preželj: Petelinji boj, 1974, olje

Jerneja Jensterla iz Spodnjih Gorij, Vita Remca iz Lesc, Mira Šolarja iz Kamne gorice in Anice Por, ki je zastopana tudi med zgoraj omenjenimi slikarskimi vejami.

Na druga področja figuralnega slikarstva oziroma kiparstva segajo slikar Vinko Preželj iz Savice in kiparja Janko in Jože Berce iz Kroke.

Med krajinarji, ki so predstavljeni na razstavi, omenimo najprej Franceta Boltarja. Privlačen kolorit ter skrbno izbrana in pretehtana kompozicija se v njegovih akvarelih povezuje s toplo občutenim razpoloženjem. Tudi sam izbor motivov kot so mestne vedute in stari vaški ambianti ustvarja v slikah prijetno in domače ozračje.

Ciril Kraigher oblikuje krajino na drugačen, lahko bi rekli bolj impresionističen način. Barvne lise in gmote, iz katerih gradi svoje akvarelne podobe, se šele v gledalčevih očeh povežejo v trdnejšo in jasnejšo predstavo izbranega krajinskega izseka. Je rojen kolorist in morda mu prav tehnika akvarela to osnovno nagnjenje še povečuje.

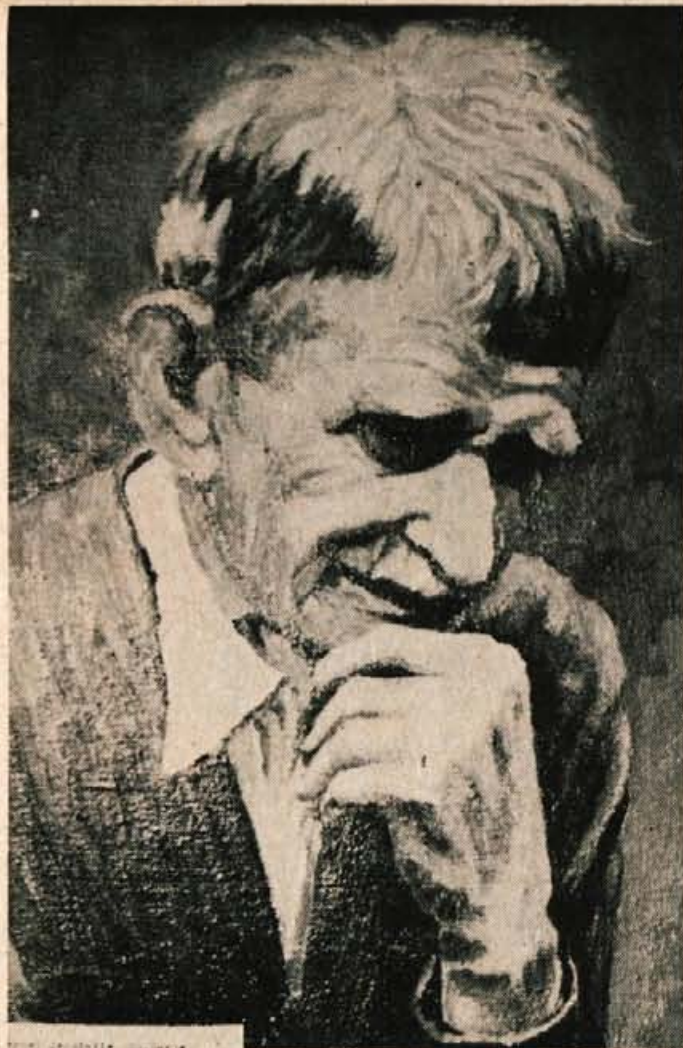
Ivan Bem je med razstavljalci pravi posebnost. Že na prejšnjih razstavah je zbudil pozornost s svojim nekonvencionalnim pristopom k obdelavi določenega krajinskega motiva. Krajina je pri Bemu tesno povezana z njegovo notranjo naravnostjo in pomeni pravo projekcijo slikarjevih razpoloženj na slikarsko platno. Kar fauvistično krepko poudarjene barvne ploskve so kot brez reda razmetane po sliki. Pa vendar je ta barvni mozaik poln notranjega življenja in veren odmev tistega, kar se dogaja v umetnikovi notranjosti.

Realističen, pa pri tem kvaliteten in privlačen likovni zapisovalec stare primorske naselbinske arhitekture je Anica Por. V enaki meri velja to tudi za Roka Šolarja, ki se je s svojimi natančnimi posnetki starih gorenjskih, danes že kar spomeniških ambientov, razvil v pravega dokumentarista. Tudi kvalitetne in privlačne risbe v tušu Jožeta Smoleja bodo tako kot Šolarjeva olja prav zaradi svoje zvestobe predlogi lahko tudi v bodočnosti razkrivale bogastvo naše vedno bolj izginjajoče kulturne dediščine. Prijetna domačnost, ki jo srečujemo v Smolejevih risbah, se v bohinjskih jezerskih krajinah Marije Koroščeve preliva v pravo poetično razpoloženje. Zima v Bohinju Franca Vandota je doživeta resnična bohinjska zima. In kar velja za Vandotov Bohinj, velja v sorodnem smislu tudi za skalnato zaveso Martuljkove skupine Zvoneta Bakaja. Ta slikar je

(Nadaljevanje na naslednji strani)

Milka Treven: Cvetlični šopek, 1974, olje

Jernej Jensterle: Portret očeta, 1974, olje

(Nadaljevanje s prejšnje strani)

v enem letu napravil precejšen korak v svojem likovnem razvoju. Tudi Malej Jože iz Zabreznice obeta, da bo svojo, sicer pogumno zasnovano slikarsko kompozicijo, tudi oblikovno, barvno in prostorsko še bolj utrdil.

Drugo sorazmerno močno skupino predstavljajo na razstavi portreti. Med njihovimi avtorji izstopa Jernej Jensterle, in to posebej s portretom očeta. Marina Bačar nas, bolj kot s portretom deklice, v obeh ženskih portretih opozarja na dovolj opazne sposobnosti psihološkega opredeljevanja upodobljenec. Irena Bešter na tej razstavi še ni do kraja izkoristila sposobnosti, ki se brez dvoma kažejo v njenem dosedanem delu. Morda bo z izborom likovno bolj zanimivih portretnih predlog lahko hitreje napredovala.

Med tihožitji hitro opazimo oblikovno enostavno zasnovan, vendar barvno uglasen Cvetlični šopek Milke Treven. Zanimivi sta tudi obe njeni lepljenki Nokturno in Tihožitje, ki kažeta obseg slikarkinih likovnih interesov. Primer dinamično razgibane in v barvi kar eruptivne kompozicije je slika Vinka Prežlja Petelinji boj.

In tu sta še oba Berceta Janko in Jože, ki s svojimi prikazi kovačev oziroma muzikantov nadaljujeta tradicijo naših podobarskih izdelkov druge polovice 19. in začetka našega stoletja.

Vse priznanje velja tudi ostalim razstavljalcem za njihova iskrena prizadevanja, čeprav morda za zdaj še niso dosegla dovolj otipljivih likovnih rezultatov. Pohvaliti je treba tudi organizatorje razstave Zvezo kulturno-prosvetnih organizacij ob-

čine Radovljica, ki se pri svojih naporih za razvoj likovnega življenja v občini ni omejevala le na posamezna središča, temveč je pri iskanju likovnih sodelavcev posegla na področje celotnega občinskega teritorija. Zato razstava ni prireditev nekaterih izbrancev, temveč pomeni celovit prerez stanja samorastniške likovne kulture v tem delu Gorenjske.

Cene Avguštin

Marina Bačar: Portretni skici, 1974, borvna kreda

Doktor Janez Bleiweis

(19. 11. 1808 rojstvo v Kranju — 29. 11. 1881 smrt v Ljubljani)

Kopitar, Bleiweis, Koseski — tri zasramovana imena... Mar po pravici? Če ne, naj napiše priziv k prenačleni sodbi bolj poklicano pero! K stari sodbi, ki je vsekakor plod črno-belih gledanj naših prednikov. Ti pa nikakor niso bili kaki nepristrastni ljudje.

Zadal sem si le to nalogo, da bralce vsaj na hitro, z nekaj potezami, seznanim z nekaterimi velikimi Gorenjci. Z velmožmi iz naše nevesele preteklosti, ki so bili le prečestokrat kar počez zasramovani, osmešeni, tuintam celo prekleti — ali pa kar pozabljeni... V šolah največkrat le na hitro roko »obdelani«.

Iz take temè mi najprej vstaja pred oči resnobna postava doktorja Janeza Bleiweisa. Vsestransko delavnega, čebelje marljivega moža. Dolga desetletja najmarkantnejše politične osebnosti na Slovenskem. Tudi kot »oče slovenskega naroda«

imenovan. Celih štirideset let vztrajno obkrmil naše ladje, ki je morala pluti med čermi in skozi viharje.

Izbral sem si ime doktorja Janeza Bleiweisa kot prvo v tej mračni galeriji obrazov in usod pač le zato, ker rod njegov poteka z našega Trstenika, on sam pa je bil po rojstvu in mladosti sploh pravi Kranjčan, naš ožji rojak. — Seveda pa veljaj ta pripoved le kot pisanje pasioniranega krajepisca, morda tudi nekakega »životopisca«. Zato v njej ne bo kake posebne evforije, pač pa toliko več hotene in suhe akribije. Arbitersva nobenega.

ROD IN IME

Trstenik, prelepa vas pod Storžičem. V starih listinah je zapisano le staro nemško krajevno ime: Rohrbach (trst + potok, torej Trstenik). Urbarji iz let med 1574 in 1609 omenjajo med podložniki tudi Simona Pleybesa. Potem pa spet beremo v listini iz leta 1771 ime Petra Pleybesa, po domače Frjanca.

Pleybesi, v vaški izgovorjavi pač le Plajbesi, so torej davni predniki našega doktorja Janeza Bleiweisa.

Huda tlaka, morda pa tudi notranji nemir in morda še kaj (preveč lačnih ust, kričična dedovanja, bratovske zdrahe in še to in ono) so gnali kmečke fante v mesta, posebno ob koncu 18. stoletja. Bistrim, razboritim možem, ki so že od doma znali kaj več »ko le hruške peč«, je postalo mesto že kar prava vaba. Tamkaj se je dalo zaslužiti in obogateti. Natanko tako je bilo kot poje Vodnik »išče te sreča, um ti je dan — našel jo bodeš, ak' nisi zaspan«. Po tem se je ravnal tudi Niklas Pleybes.

Doma se je fant naučil tkati platno in sukno. To znanje mu je v Kranju prineslo toliko zaslužka, da si je Niklas Pleybes že kmalu pridobil kar lepo imetje in si ž njim kot »tkalec in trgovec« l. 1782 kupil hišo v Kranju. In sicer št. 116 v stranski ulici, v onih časih šegavo imenovani »svinjska ulica«. Pozneje je bila to Kokrška ulica št. 38, nato Bleiweisova ulica št. 23, od l. 1945 dalje pa je Tavčarjeva ulica št. 25. Pri hiši pa se je slejkoprej reklo po domače »pri Sprajcercju«. Še danes.

Niklas Pleybes je postal torej kranjski meščan. Na Trsteniku, na domu, v pravi kmečki hiši, stoječi na slemenu tik ob farni cerkvi sv. Martina, je gospodaril Pleybesov rod še celih sto let. Šele l. 1891 je umrl zadnji moški potomec Simon Pleybes. Hiši pa se še danes pravi »pri Frjancu«.

Resda je zvenel priimek doktorja Janeza Bleiweisa nekam neprijetno tuje, poslovenjeno bi bila to »svinčeva beloba«. Toda spričo imen najzavednejših koroških Slovencev, ki so kar praviloma nemška (Zwitter, Grafenauer, Einspieler, Tisler, Majer, Weiss, Kupper, Buch, Singer idr.) nas ta »nemški« priimek manj moti kot je naše prednike. Seveda so si skušali Pleybesi, pozneje tudi Bleiweisi, tolmačiti svoj priimek po svoje (pod Trstenjakovim vplivom), češ da so pravzaprav Plaveži in da je Pleybes oz. Bleiweis pač ponemčeno prvotno slovensko ime. — Sicer pa je izraz »plajbes« za svinčnik pri nas na deželi še vedno živ in prav nič tuje zvonec. Pač kot so se zaselila slovenska imena med Nemce, tako so se nemška imena naselila v naše kraje. Zato v priimkih že zdavnaj več ne iščemo narodnostnega izvora.

Bolj zanimiva pa je premena prvotnega, vsekakor narečno pisanega priimka Pleybes v bolj književno obliko Pleiweiss, kasneje pa še v Bleiweis.

Doktorjev oče Valentin Pleiweiss, sin starega Niklasa Pleybesa, je bil izjemno nadarjen mož, podjeten in odločen. Sprva še obrtnik-tkalec in kramarski prodajalec na sejnih, je postal v nekaj letih lastnik tkalskih manufaktur, podjetnik in trgovec. Saj je bil v zvezah z veletržci na Dunaju, v Trstu in Gradcu. Velepotezen, ni kaj reči!

Kmalu je postala Valentinu hiša, ki jo je podedoval po očetu Niklasu (umrl l. 1806), pretesna in premalo ugledna. Kupil si je brž še dve hiši, toda zdaj ob glavni ulici (sedaj Prešernovi), ju prezidal v eno in tako utrdil svoj meščanski sloves. Hiša stoji še danes (Prešernova ul. št. 11, v njenem pritličju sta trgovini »Gorenjec« in »Maja«) in je ohranila še staro ime — »Pleiweisova hiša«. Valentin Pleiweiss je bil lastnik te hiše v letih 1825—1850. Potem je z ženo Nežo, roj. Grabnar, odšel v Ljubljano.

(Nadaljevanje na naslednji strani)

»Pri Frjancu« na Trsteniku.

No, vrnimo se v ono ozko, temotno uličico, ki jo je kupil še Niklas Pleybes in v njej zasnoval svoj rod njegov sin Valentin. Zato je ta siva, res kar mračna hiška postala tudi rojstni dom Valentinovih otrok. Poleg Janeza (roj. 19. 11. 1808) je privekalo na svet še pet otrok, štirje sinovi (Valentin, Konrad, Jožef in Franc) ter hčerka Marija. V mladosti so se vsi sinovi pisali Pleiweiss, po očetovem zgledu. Ko pa so odrasli, so priimek v tej obliki obdržali le Valentin, Konrad in Jožef — pač vsi trije zato, ker so se posvetili trgovskemu poklicu in je veljalo ohraniti prvotno ime ugledne firme. Janez in Franc, ki sta doštudirala, pa sta si ime iz narečne oblike spremenila v književno, torej Bleiweis.

Tako je še danes: potomci dr. Janeza Bleiweisa, ki žive v Ljubljani in imajo skoro vsi visoke intelektualne poklice, so Bleiweisi. Potomci Konrada Pleiweissa pa so ohranili »trgovsko« obliko priimka (eden od njih, kapitan vojne ladje v p. Mirko Pleiweiss, živi v Mariboru).

Oče Valentin Pleiweiss je že moral biti pravi možak — oženil se je kar trikrat. Zadnjikrat, ko je bil že v 72. letu! Torej v času, ko je bilo najstarejšemu njegovemu sinu, tedaj že uglednemu zdravniku in politiku, 48 let! — Pa še mimogrede: tretja Valentinova žena, mačeha našega doktorja, je spisala Veliko slovensko kuharico. Tiskana je bila obsežna knjiga v prvi izdaji že l. 1868, kot avtorica je ponosno podpisana Magdalena Pleiweiss roj. Knafelj.

SOLANJA IN SLUŽBE

Najprej: c. kr. glavna šola v Kranju. Štiri leta (1815—1819), ves čas dober učenec, naš brumni Janez. Solo končal z odliko.

V jeseni l. 1819 gre enajstletni fantič v Ljubljano, kjer dovrši l. 1824 šestletno gimnazijo, l. 1826 pa še dvoletni licej (modroslovje). Istega leta se je tudi že vpisal na dunajsko vseučilišče. In sicer si je izbral splošno medicino, dodatno pa še živinozdravništvo. Tako je l. 1832 doktoriral iz medicine, l. 1835 pa je dobil še diplomu živinozdravnika.

Prvo službo je Bleiweis dobil na Dunaju, in sicer v c. kr. živinozdravniškem inštitutu. Prosto stanovanje in 300 forintov plače na leto mu je tudi omogočilo poroko. Oženil se je s Karolino Fellner-Lotti, deklico iz ugledne dunajske rodbine. Kmalu se jima je rodil sin Karol, edini Bleiweisov otrok.

Kmalu za tem, l. 1836, je bil Bleiweis imenovan za stalnega učitelja na živinozdravniškem zavodu. Tudi gmotne skrbi so bile zanj in družino poslej manjše.

L. 1840 se je v Ljubljani izpraznilo mesto profesorja živinozdravništva na ljubljanskem liceju. Bleiweis je za mesto zaprosil in ga l. 1841 tudi dobil. Hkrati pa je moral na liceju predavati tudi sodno medicino.

A že dve leti zatem je dr. Janez Bleiweis prevzel tudi tajniško mesto c. kr. Kmetijske družbe za Kranjsko in uredništvo Novic. To delo pa ga je poslej tesno vezalo na Ljubljano. Četudi so domači politiki želeli, da bi se Bleiweis dal izvoliti za državnega poslanca, je to odklonil — ni smel za dlje časa zapustiti Ljubljane, skrbele so ga njegove ljube Novice...

L. 1856 je bil Bleiweis imenovan za deželnega živinozdravnika. Ta služba mu je omogočila spoznati vso deželo, ljudi, blišč in bedo življenja na kmetih.

L. 1874 je bil dr. Bleiweis kot deželni živinozdravnik dokončno upokojen. Star že 66 let.

Vmes, l. 1849, je dr. Bleiweis ustanovil v Ljubljani podkovski in živinozdravniško šolo, bil njen prvi ravnatelj in profesor. Vse te posle je opravljal brezplačno, do svoje smrti! Učni jezik je bil na tej šoli vseskozi slovenski.

Tak je bil Kranj v času (prva polovica 19. stoletja) gospodarskega vzpona Valentina Pleiweissa. — Po Wagnerjevi litografiji.

Od l. 1878 do l. 1881 je bil dr. Bleiweis namestnik deželnega glavarja vojvodine Kranjske. Le mesec dni po odstopu je umrl...

TREZEN GARAČ

Vse našete službe in časti so bile Bleiweisu le vnanji okvir, nekatere tudi kruh.

Očitno je, da je imel mož do »v red devanja« Novic posebno veselje in zadoščanje. Čeprav je imel zaradi njih več skrbi, očitkov in celo tožb kot pa sreče. Tudi gmotne koristi od Novic ni imel.

Neomajna zasluga Bleiweisova je v njegovi skrbi, da bi Novice bile list za vse Slovence in da je odločno vpeljal jasno gajico namesto zapletene bohoričice. Odklanjal je pismouke, raje je imel pisatelje. Češ, ne premišljevat, pač pa pisati je treba.

Vrsta poznejše slavnih slovenskih pisateljev in pesnikov je prav po Bleiweisovi zaslugi natisnila svoje prvence v Novicah. In tudi dobila hudo potrebni honorar. Di-jakom in študentom tako dobrodošel. — Urednik Bleiweis »pozivlje vse vrle domorodce, naj se poprimajo pisanja v prid in čast domovine. V Novicah jim je pot odprta, od raznih reči pisati. Kdor nam kaj koristnega v natis pošlje, naj bo prosti kmet ali rokodelc, ali pa zlahen gospod, z veseljem bomo vse sprijeli, ne gledavši na pisavca, ampak na to, kar je pisal.«

Kot Prešeren se je tudi Bleiweis krepko in kar brž otresel vsiljevanja ilirščine v svoj list.

To je storil ob pisanju svojih Slovenskih beril za 1., 2., 3. in 4. gimnazijski razred, ki so izšle l. 1850, l. 1852, l. 1854 in l. 1855. V zadnji dve berili je sprejel tudi dve Prešernovi pesmi. Vsa štiri berila imam pred seboj in premišlujem, zakaj teh častljivih slovenskih učbenikov še ni nihče analiziral in osvetlil tudi to plat vsestranskega Bleiweisa.

Kot pisatelj kmetijskih in živinozdravniških knjig, ki jih je izšlo več kot ducat, je požel Bleiweis nedeljeno priznanje. Posebno nas bo zanimala l. 1846 izšla Milosrčnost do živali.

Dr. Janez Bleiweis je bil kot politik realist, ne revolucionar. Sodobniki so povedali, da mož ni napadal z drznim naskokom, a branil se je vztrajno in z žilavim odporom, ne umakniviši se niti za ped in šele kadar se mu je zdel čas ugoden, je oprezno korakal naprej in zasedel sovražno postojanko.

To je že tudi tenor vsega Bleiweisovega opreznega političnega delovanja. Amuzičen realist je bil seveda v zmoti, ker je milini Prešernove pesmi predpostavljaj rohneče bobnenje verzov Jovana Vesela-Koseskega.

Tu pa je bil že na vidiku spor med staroslovenci in mladoslovenci. A pisanje o tem ni več področje krajepisca in življenjepisca, pač pa drugače okvalificiranega peresa.

VITEZ TRSTENIŠKI

Priznanj in časti je užil dr. Janez Bleiweis obilo — za življenja! Po smrti pa je bilo očitkov, ukorov in posmehov še več...

A vendar je bil Bleiweis v svojem času obče poznan in priznan zdravnik in živinozdravnik, profesor, politik, pisatelj in častnikar. Častni občan v poldrugi stotini slovenskih občin, tudi častni meščan ljubljanski. Pravi, dopisni in častni član mnogoterih strokovnih in kulturnih združb.

Od bavarskega vojvode Maksa je Bleiweis dobil l. 1846 bronasto svetinjo, kot priznanje za knjigo Milosrčnost do živali. — Ruski car Aleksander II. je l. 1862 podelil Bleiweisu Red svetega apostolskega kneza Vladimira v znamenje posebne naklonjenosti zaradi znanstvenega delovanja. — L. 1866 je bil Bleiweis odlikovan z viteškim križcem Franc Jožefovega reda.

Vrhunec priznanj, ki jih je bil deležen dr. Janez Bleiweis kot voditelj slovenskega naroda, pa je bil vsekakor cesarski red železne krone, s katerim je vezano tudi dedno plemstvo. Bleiweis si je izbral pridevek Trsteniški, pač po pradamu svojih prednikov. Tudi grb si je dal sestaviti v slovenskih barvah.

Od poletja l. 1841 je živel dr. Janez Bleiweis v Ljubljani. Po petnajstih letih življenja na Dunaju. Sprva je stanoval z ženo in sinom pri svoji sestri Mariji, poročeni v Souvanovi hiši. A v l. 1860 se je preselil v hišo, ki jo je kupil v Ljubljani njegov oče Valentin. Patricijska hiša v starem jedru Ljubljane (sedaj Ciril-Methodov trg št. 15) je bila kar primerna za tako ugledne meščane, kakršen je bil podjetnik Valentin Pleiweiss, njegov sin dr. Janez Bleiweis in vnuk, tudi zdravnik, dr. Karol Bleiweis.

V tej hiši je dr. Janez Bleiweis nenadoma umrl, po prav kratki bolezni — saj mož je bil vedno čil in zdrav; za bolehanje ni imel časa.

Njegove Novice, ki so izšle dan po smrti, so čez vso prvo stran zapisale:

Hiša na današnjem Ciril-Methodovem trgu 15, v kateri je dr. Janez Bleiweis umrl.

Mrtvaški zvon je zapel, ugasnila je najsvetlejša Slovenije luč, narod slovenski je izgubil svojega očeta. Doktorja Janeza Bleiweisa, viteza Trsteniškega, ni več med nami, vzela nam ga je nemila smrt. Včeraj preselil se je njegov preblagi duh v daljno večnost. Kakor narod, solzé se tudi Novice za svojim očetom in neutrudljivim svojim urednikom. Božja mu milost!

Nad portalom Bleiweisove hiše v Ljubljani je Slovensko pisateljsko društvo dne 12. 7. 1891 dalo vzdati marmorno ploščo z vklesanim napisom:

V TEJ HIŠI JE ŽIVEL
DR. JANEZ BLEIWEIS
VITEZ TRSTENIŠKI
IN DNE 29. NOV. 1881 UMRL

Kot spomin, tudi pozlata črk odpada ...

Drug Bleiweisov spomenik je njegov nagrobnik. V obliki visokega, strmega kamnitega obeliska, stoji zdaj v ljubljanskem Navju. Prej je stal na grobu pri Sv. Krištofu (staro, opuščeno ljubljansko mestno pokopališče).

Obelisk, skoraj 4 m visok, je izklesan iz sivega pohorskega granita, le grb nad napisom je iz belega kararskega marmorja (vendar že močno izlizan, pač zato, ker je marmor mehkejši od granita).

Pod polnim imenom (Dr. Janez Bleiweis — vitez Trsteniški) je vklesano obširno besedilo, ki našteva službe, časti in odliko-

vanja očeta slovenskega naroda. Med drugim pove za eno največjih časti: dr. Bleiweis je bil tudi prvi član Jugoslavenske akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu.

Dodana je še milopojka, pač v skladu s šegami pred koncem stoletja:

»Edino, kar nas teši v bolesti je zavest, da ves narod slovenski z nami vred plače na Tvojej gomili in da bodeš živel večno v srcu njegovem.«

Tretji, tudi bolj vnanji, spomin na našega Bleiweisa imajo v Zagrebu. Tamkaj je lepa, široka ulica poimenovana po »očetju slovenskega naroda«. Pač zato, ker je bil dr. Janez Bleiweis prvi Slovenec, ki ga je Jugoslavenska akademija znanosti in umetnosti sprejela za svojega pravega člana.

V Ljubljani pa Bleiweisove ulice ni več, tudi v Kranju je ni več — četudi stoji v njej še sedaj njegova rojstna hiša. Seveda tudi na vzdavo kake spominke plošče v pročelje te hišice v stranski kranjski ulici ni še nihče pomislil. Ne prej, ne sedaj. Pa je bil mož ne le kranjski rojak, pač pa tudi častni kranjski meščan.

Tempora mutantur, nos et mutamur in illis ... Da, časi se spreminjajo in mi se spreminjamo z njimi. Včeraj čaščen, danes opljuvan ...

Črtomir Zorec

Kazalo:

Letnik VIII

ŠTEVILKA 1, 6. februar 1974

dr. Avguštin Cene
Sodobna likovna prizadevanja na
Gorenjskem I.—III.

Messner Janko
Buteljni si odrežejo nosove

Novak Anka
Kmečka naselja v Dolini

Pibernik France
Janko Messner

Pibernik France
September

Simončič Vlastja
Fotografija — medij estetske in
likovne vzgoje mladine

Šifrer Jože
Prešeren in mi

Šprajc Božo
Metod Mayer

Zorec Črtomir
Prešerni — pesniški rod

Zorec Črtomir
Prešernova omara

likovni prispevki (laviran tuš):
France Boltar

ŠTEVILKA 2, 13. april 1974

Cundrič Valentin
Soneti

Fister Peter
Tržiški portali

Lužan Pavel
Zeleni volk

Ribnikar Špela
Vem, da si

Sedej Ivan
Sociologija likovnega razkroja go-
renjske kmečke hiše

Strniša Gregor
Orangutan, Igrače, Svet

Šifrer Jože
Tone Šifrer

Šifrer Tone
pesmi

Šprajc Božo
Jože Audič

Zorec Črtomir
Ob desetletnici Prešernovega spo-
minskega muzeja v Kranju —
1. del

ŠTEVILKA 3, 3. julij 1974

dr. Avguštin Cene
Milan Batista

Golob Berta
Pisatelj Ivo Zorman

Menart Janez Robert Burns: Pesmi	40—41
Rupel Niko Linhartova soba v Radovljici	33
Šprajc Božo Mara Smole	42—43
Zorec Črtomir Ob desetletnici Prešernovega spo- minskega muzeja v Kranju — 2. del	46—48
Zorman Ivo Stara Jugovka	44—45
Žontar Majda Ob razstavi Mlini na Gorenjskem	34—37
likovni prispevki: Milan Batista	37—41

ŠTEVILKA 4, 17. september 1974

Avguštin Maruša
Čebelarški muzej v Radovljici in
njegove poslikane panjske konč-
nice

Stran	Cundrič Valentin Prolog	55
7	Cundrič Valentin Koroška orfejada	60
6—7	Cundrič Valentin M. Hafner, Zlata pravila življenja	60
12—15	Fister Majda Rezljana vratna krila na Gorenj- skem — I. del	49—52
6	Lužan Pavle Alpske pesmi	56
8—9	Šprajc Božo Mirko Cegnar	58—59
4—5	Štampihar Kornelija pesmi	57
1, 16	Zorec Črtomir Ob desetletnici Prešernovega spo- minskega muzeja v Kranju — 3. del	61—64

ŠTEVILKA 5, 5. november 1974

Fister Majda
Rezbarji vratnih kril na
Gorenjskem

Hartman Milka
pesmi iz zbirke Lipov cvet 1972

Krek Janko
»Kultura v družbenem planu raz-
voja občine Škofja Loka
1974—1980«

Pavlovec Rajko
Bled — gostitelj ekslibristov z
vsega sveta

Pibernik France
Slovenska poezija na Koroškem:
Milka Hartman

Pretnar Tone
Bleiweisovo pismo Vojtehu Kurni-
ku: v Ljubljani, 12. XII. 1856

Šprajc Božo
Stanka Geršak

Zorec Črtomir
Korenina v zemlji (Kmet-kartograf
Ivan Selan)

ŠTEVILKA 6, 24. december 1974

dr. Avguštin Cene
Likovno srečanje v Radovljici

Jenčič Beba
Ob razstavi (naše gore)

Kunst-Dolgan Lilijana
65 let glasbene šole v Kranju

Pibernik France
Slovenska poezija na Tržaškem:
Irena Žerjal

Zorec Črtomir
Dr. Janez Bleiweis

SNOVANJA — posebno kulturno
rubriko Glasa urejajo: Jože Bohinc,
Janko Krek, Andrej Pavlovec (likov-
na umetnost, umetnostna zgodovi-
na, arhitektura, urbanizem), France
Pibernik (leposlovje, literarna zgo-
dovina), Tone Pretnar, Niko Rupel,
Albin Učakar (odg. urednik), Črto-
mir Zorec (kulturna zgodovina),
Olga Zupan (zgodovina, arheologija,
etnologija, spomeniško varstvo).